

## Załącznik nr 1 do pisma Ogólnopolskiego Zrzeszenia Sędziów „AEQUITAS”

Jak wynika z danych Departamentu Analiz i Strategii Wydziału Statystyki i Analiz Ministerstwa Sprawiedliwości, publikowanych przez Instytut Wymiaru Sprawiedliwości, rokrocznie do sądów powszechnych wpływa około 15 mln spraw. Wyjątek stanowił rok 2019, gdy do wydziałów Ksiąg Wieczystych wpłynęło dodatkowo 2,6 mln spraw z ustawy o przekształceniu prawa użytkowania wieczystego gruntów zabudowanych na cele mieszkaniowe w prawo własności gruntów, co przełożyło się na 17,7 mln wszystkich nowych spraw w sądach.

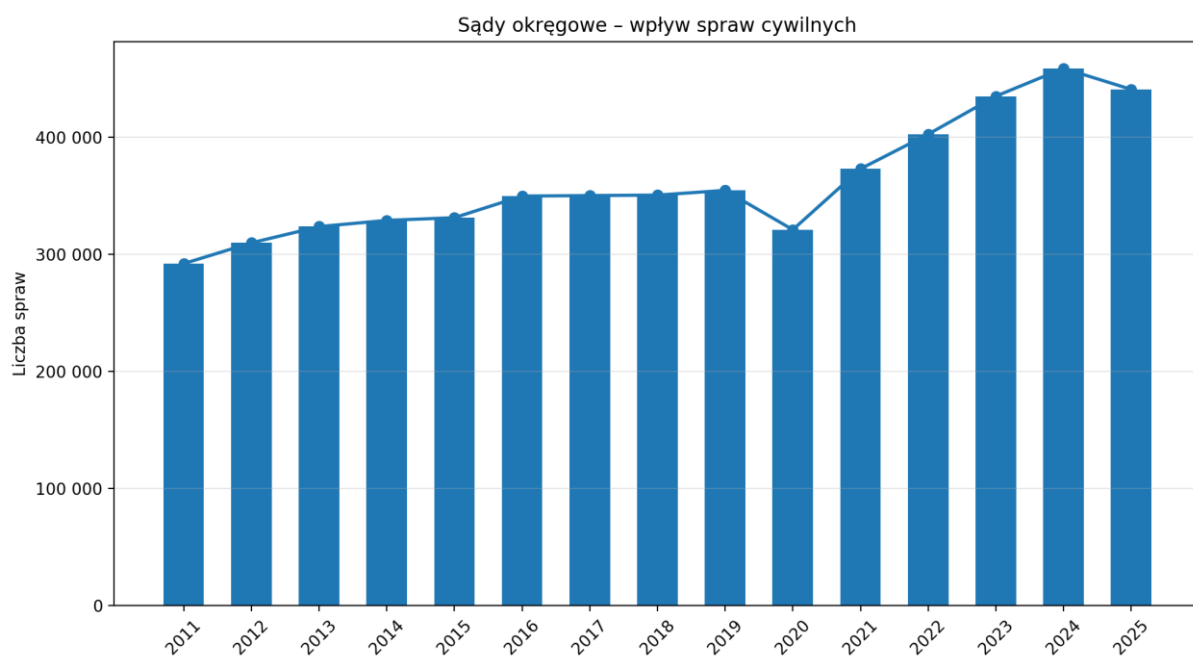
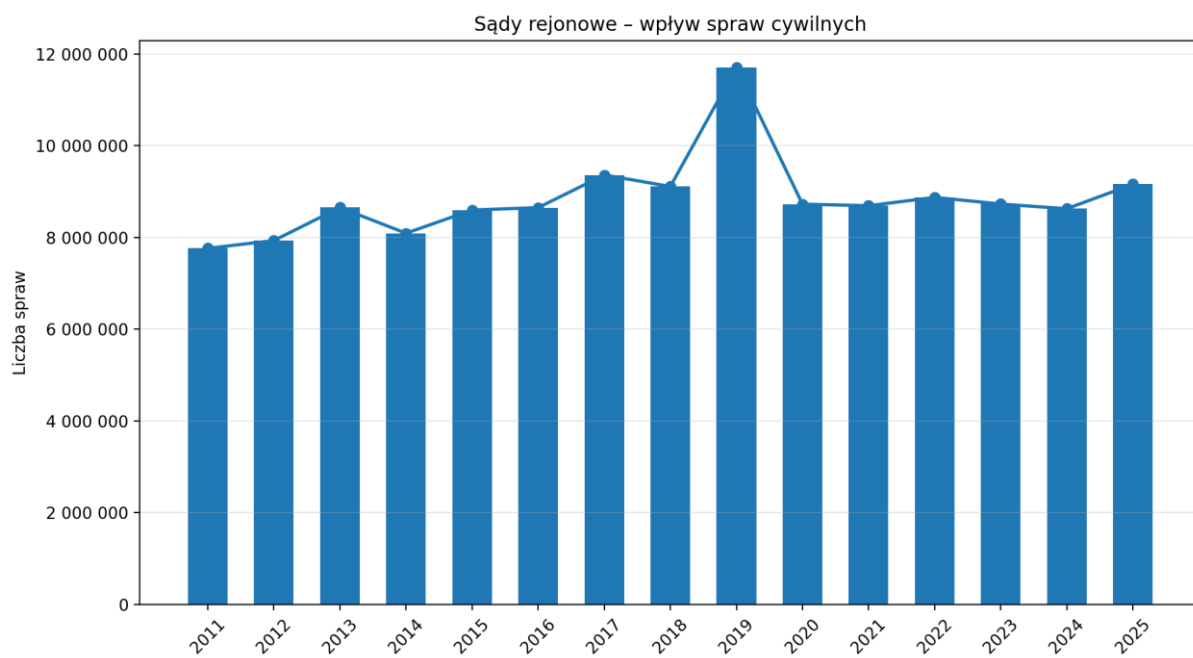
Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025			
											w liczbach bezwzgl.	% do 2024		
<b>ogółem</b>														
Wpływ	15 156 076	14 910 925	15 782 479	15 049 054	17 728 993	13 984 528	14 262 435	14 636 438	14 667 358	14 638 103	15 281 981	104,4%		
Załatwienie	15 101 484	14 192 092	15 835 956	14 915 001	16 400 377	14 381 454	14 458 411	14 910 352	14 855 026	14 375 112	14 527 281	101,1%		
Pozostałość	2 299 495	3 018 336	2 964 885	3 098 942	4 427 268	4 030 348	3 833 048	3 559 163	3 371 495	3 634 486	4 389 184	120,8%		
w tym postępowania prowadzone elektronicznie (Elektroniczne Postępowanie Upominawcze, Krajowy Rejestr Sądowy, Księgi Wieczyste i Rejestr Zastawów, sprawy z zakresu postępowania upadłościowego i restrukturyzacyjnego prowadzonego w systemie teleinformatycznym Krajowego Rejestru Zadłużonych)														
wpływ	2 454 680	3 222 956	4 472 424	4 422 331	4 677 226	4 178 712	4 499 807	4 110 111	4 241 764	4 318 143	4 463 334	103,4%		
załatwienie	2 529 684	1 733 565	4 726 597	4 451 823	4 491 375	4 134 780	4 450 247	4 293 541	4 326 027	4 239 376	4 178 114	98,6%		
pozostałość	21 260	628 766	597 734	568 725	754 575	798 505	848 944	665 439	581 177	659 948	945 167	143,2%		

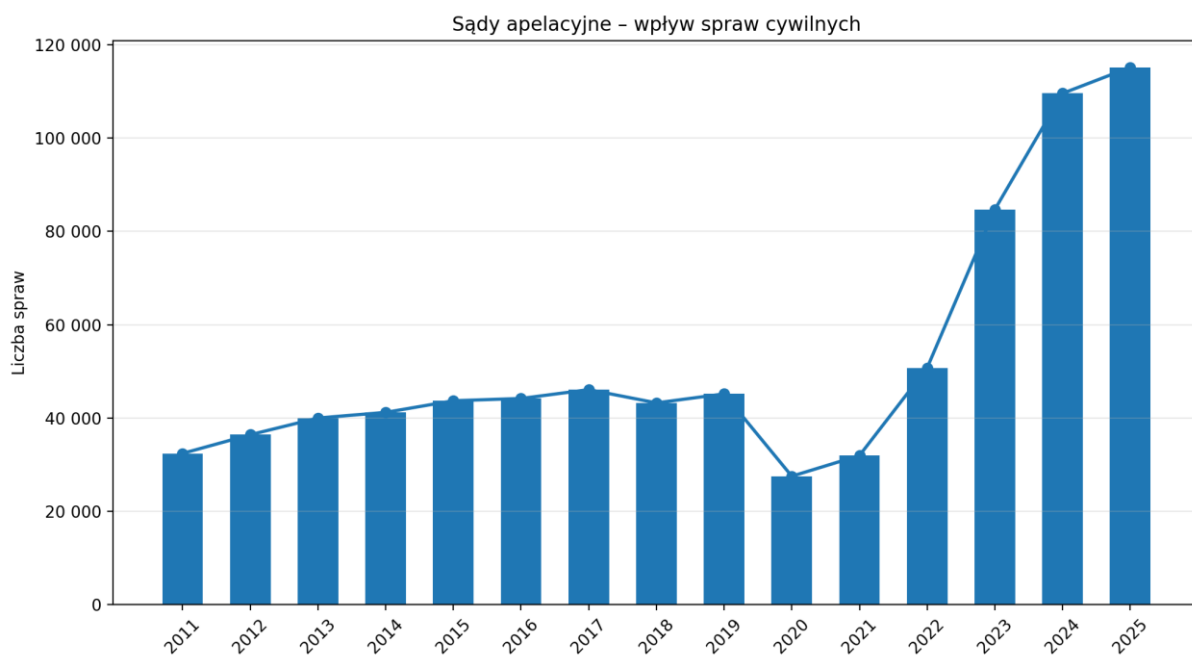
Ów w miarę wyrównany, sumaryczny wpływ spraw do sądów nie rozkładał się jednak rok do roku ze stałą proporcją między sądy rejonowe, okręgowe i apelacyjne w kategoriach spraw cywilnych oraz spraw gospodarczych.

Poniższe dane wskazują, że o ile w 2025 roku wpłynęło do sądów rejonowych o 18% więcej spraw cywilnych niż w roku 2011 i o 8% więcej spraw niż w 2015 roku, to w przypadku sądów okręgowych dla tej kategorii spraw te proporcje wynoszą odpowiednio 51% i 33%. Z kolei w sądach apelacyjnych spraw cywilnych w 2025 roku było o 256% więcej, niż w roku 2011 i o 164% więcej, niż w roku 2015.

Ogólna ewidencja spraw w sądach powszechnych w Polsce

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ
<b>SPRAWY CYWILNE</b>	8 085 791	8 277 470	9 013 781	8 460 422	8 971 895	9 042 667	9 757 085	9 502 300	12 106 330	9 072 653	9 095 998	9 325 326	9 246 646	9 193 201	9 713 969
sądy:															
rejonowe	7 761 352	7 931 264	8 650 106	8 090 230	8 596 894	8 648 712	9 360 809	9 108 465	11 706 520	8 724 109	8 691 028	8 871 949	8 726 779	8 624 648	9 157 822
okręgowe	292 053	309 813	323 698	329 009	331 320	349 788	350 215	350 614	354 659	321 054	373 035	402 640	435 163	458 935	440 946
apelacyjne	32 386	36 393	39 977	41 183	43 681	44 167	46 061	43 221	45 151	27 490	31 935	50 737	84 704	109 618	115 201



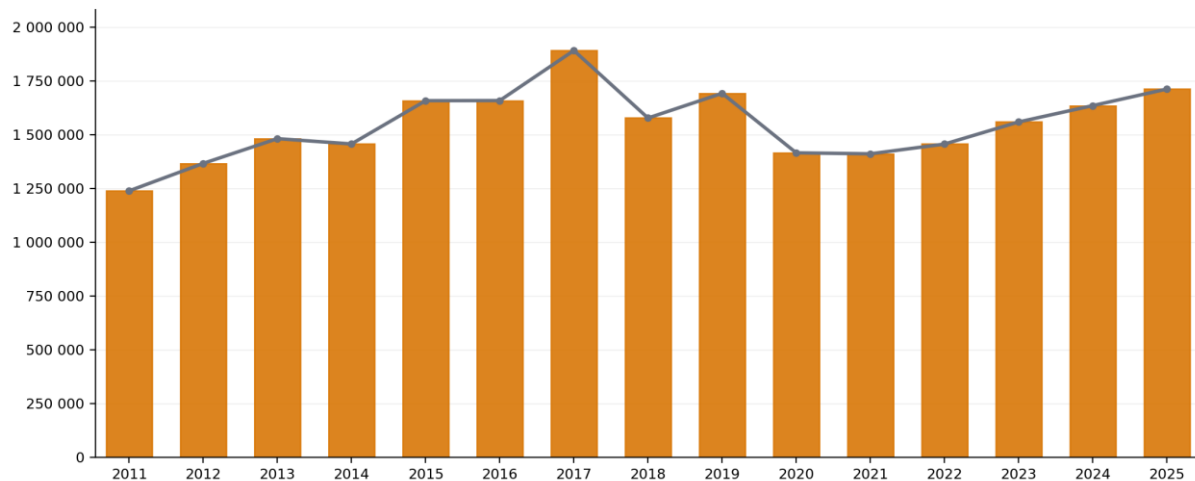


W przypadku spraw gospodarczych w 2025 roku do sądów rejonowych wpłynęło o 38% więcej niż w roku 2011 i o 3% więcej spraw niż w 2015 roku. W przypadku sądów okręgowych dla tej kategorii spraw te proporcje wynoszą odpowiednio 107% i 52%. Z kolei w sądach apelacyjnych spraw gospodarczych w 2025 roku było o 67% więcej, niż w roku 2011 i o 9% więcej, niż w roku 2015.

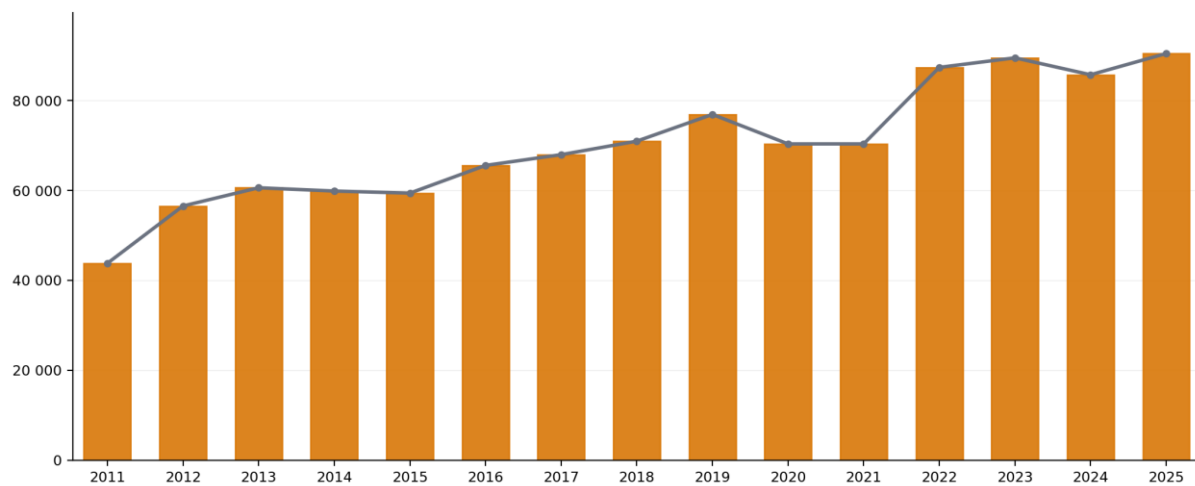
Ogólna ewidencja spraw w sądach powszechnych w Polsce

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ
<b>SPRAWY GOSPODARCZE</b>	<b>1 295 324</b>	<b>1 444 597</b>	<b>1 594 363</b>	<b>1 533 800</b>	<b>1 729 953</b>	<b>1 737 323</b>	<b>1 970 932</b>	<b>1 661 631</b>	<b>1 779 152</b>	<b>1 494 810</b>	<b>1 492 182</b>	<b>1 559 047</b>	<b>1 665 317</b>	<b>1 738 077</b>	<b>1 819 937</b>
sądy:															
rejonowe	1 237 913	1 365 652	1 480 567	1 455 983	1 657 179	1 657 690	1 890 363	1 576 506	1 691 414	1 414 625	1 410 101	1 455 396	1 558 219	1 634 209	1 711 297
okręgowe	43 781	56 546	60 598	59 868	59 405	65 571	67 963	70 963	76 924	70 355	70 359	87 383	89 508	85 749	90 468
apelacyjne	6 987	7 805	11 474	14 150	10 751	11 504	11 479	13 126	9 808	7 342	8 173	10 758	11 262	11 708	11 682

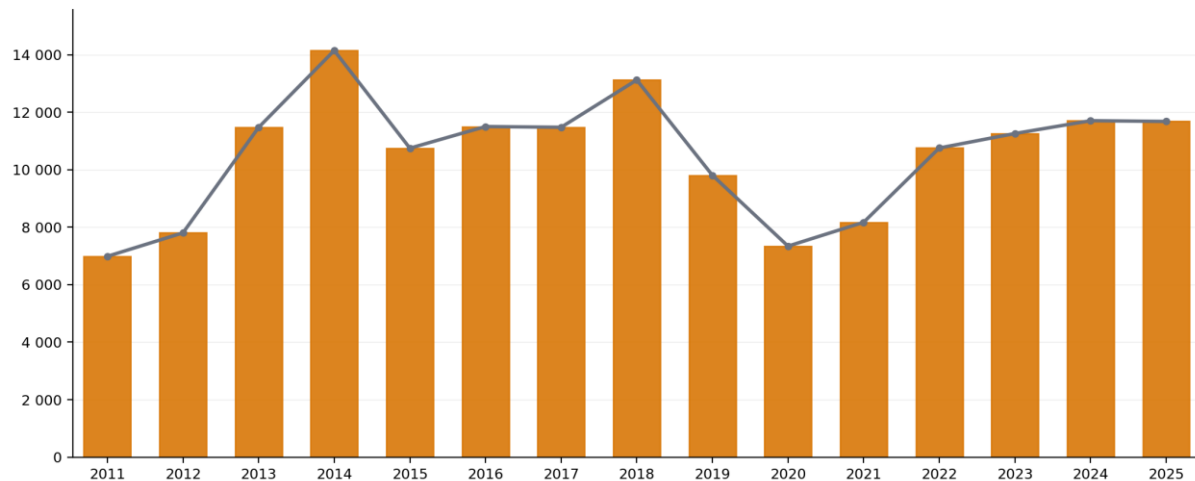
### Sądy rejonowe



### Sądy okręgowe



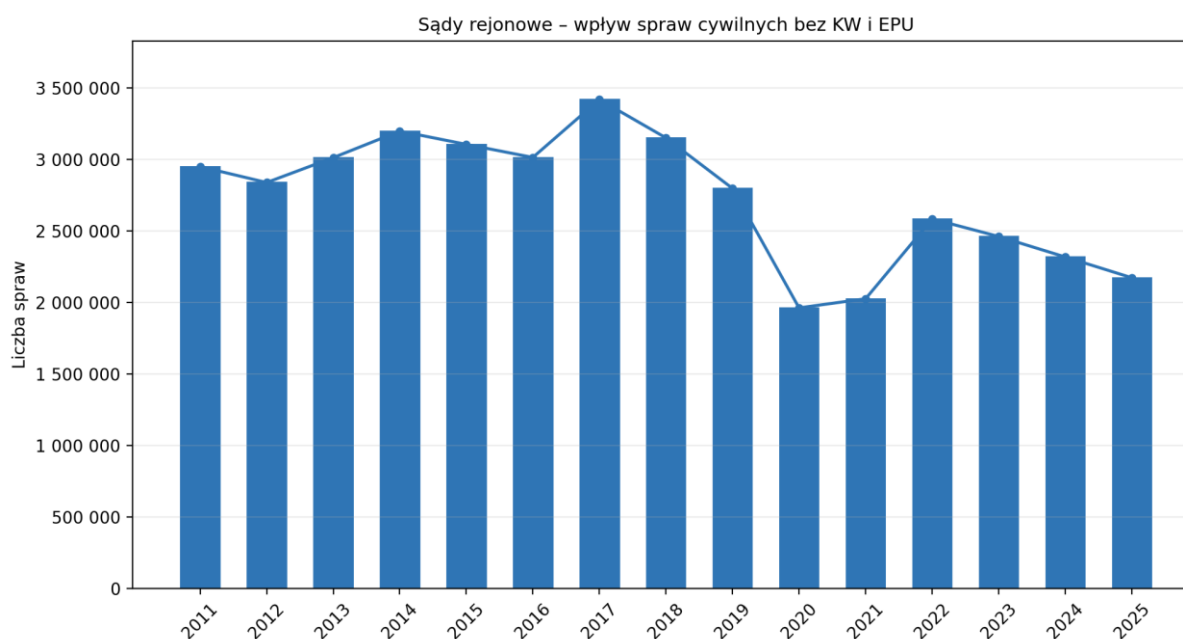
### Sądy apelacyjne



Obraz nierównowagi wpływu spraw do sądów rejonowych, okręgowych i apelacyjnych zaburza jednak liczba spraw wieczystoksięgowych, rejestrowych (Krajowego Rejestru Sądowego i Rejestru Zastawów) oraz rozpoznawanych w elektronicznym postępowaniu upominawczym, które stanowią istotną część wpływu spraw cywilnych i gospodarczych do sądów rejonowych, a prawie w całości rozpoznawane są przez referendarzy sądowych. Sprawy w sądach okręgowych w zdecydowanej większości rozpoznawane są zaś przez sędziów, zaś sprawy apelacyjne są rozpoznawane tylko przez sędziów. Stąd poniżej zostały zaprezentowane skorygowane tabele wpływu spraw cywilnych oraz spraw gospodarczych, a także wykresy wpływu spraw cywilnych do sądów rejonowych bez spraw wieczystoksięgowych i cywilnych spraw rozpoznawanych w elektronicznym postępowaniu upominawczym oraz wpływu spraw gospodarczych do sądów rejonowych bez wpływu postępowań spraw rejestrowych i gospodarczych spraw rozpoznawanych w elektronicznym postępowaniu upominawczym.

Ogólna ewidencja spraw w sądach powszechnych w Polsce - bez spraw KW i EPU w SR

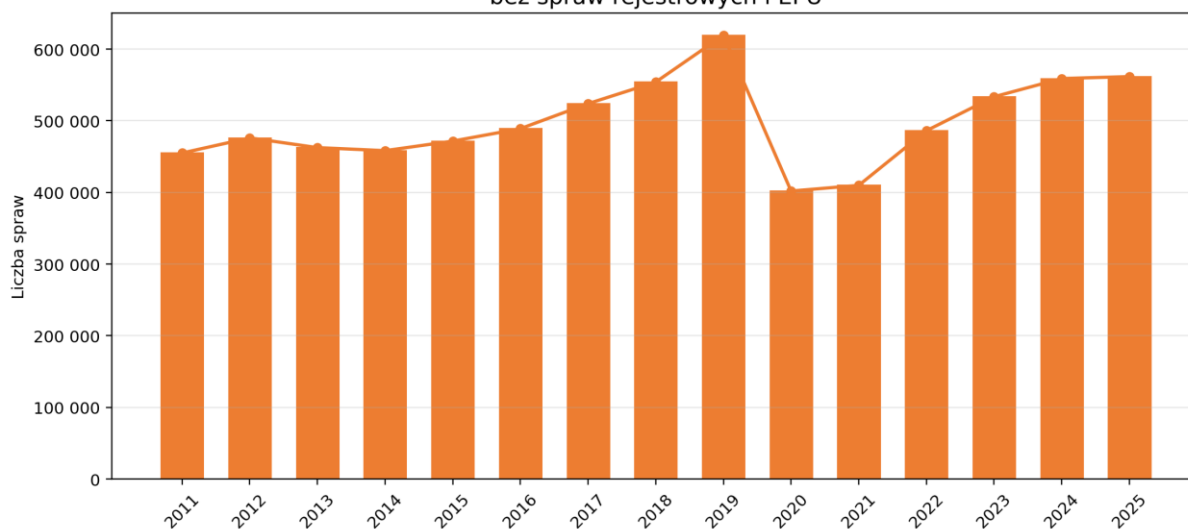
Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ
<b>SPRAWY CYWILNE</b>	<b>3 275 370</b>	<b>3 185 939</b>	<b>3 377 346</b>	<b>3 569 636</b>	<b>3 481 546</b>	<b>3 409 242</b>	<b>3 816 729</b>	<b>3 545 920</b>	<b>3 198 402</b>	<b>2 311 087</b>	<b>2 431 169</b>	<b>3 038 402</b>	<b>2 981 935</b>	<b>2 887 250</b>	<b>2 729 562</b>
sądy:															
rejonowe	2 950 931	2 839 733	3 013 671	3 199 444	3 106 545	3 015 287	3 420 453	3 152 085	2 798 592	1 962 543	2 026 199	2 585 025	2 462 068	2 318 697	2 173 415
okręgowe	292 053	309 813	323 698	329 009	331 320	349 788	350 215	350 614	354 659	321 054	373 035	402 640	435 163	458 935	440 946
apelacyjne	32 386	36 393	39 977	41 183	43 681	44 167	46 061	43 221	45 151	27 490	31 935	50 737	84 704	109 618	115 201



Ogólna ewidencja spraw w sądach powszechnych w Polsce - bez spraw rejestrowych i EPU gospodarczych w SR

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ	Wpływ
<b>SPRAWY GOSPODARCZE</b>	505 759	540 451	534 595	532 294	544 399	568 645	604 454	639 153	707 064	482 118	491 970	589 782	640 602	662 803	670 242
sądy:															
rejonowe	454 991	476 100	462 523	458 276	471 625	489 012	523 885	554 028	619 326	401 933	409 889	486 131	533 504	558 935	561 602
okręgowe	43 781	56 546	60 598	59 868	59 405	65 571	67 963	70 963	76 924	70 355	70 359	87 383	89 508	85 749	90 468
apelacyjne	6 987	7 805	11 474	14 150	10 751	11 504	11 479	13 126	9 808	7 342	8 173	10 758	11 262	11 708	11 682

Sądy rejonowe - wpływ spraw gospodarczych bez spraw rejestrowych i EPU



Oznacza to, że o ile w sądach okręgowych wpływ spraw cywilnych w 2025 roku był o 51% wyższy niż w roku 2011, a w sądach apelacyjnych wpływ spraw cywilnych w 2025 roku był o 256% wyższy niż w roku 2011, to w sądach rejonowych tzw. sędziowski (w dużej części) wpływ spraw cywilnych był w 2025 roku o 26% niższy, niż w roku 2011.

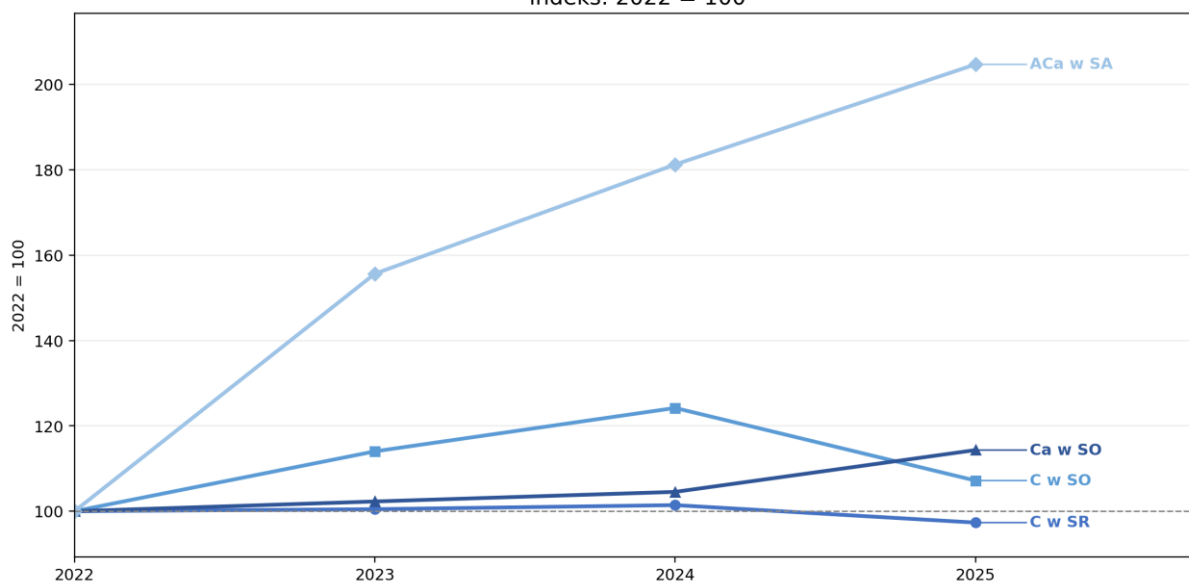
Z kolei w przypadku spraw gospodarczych, o ile w sądach okręgowych wpływ w 2025 roku był o 107% wyższy niż w roku 2011, a w sądach apelacyjnych w 2025 roku był o 67% wyższy niż w roku 2011, to w sądach rejonowych tzw. sędziowski (w dużej części) wpływ spraw gospodarczych był w 2025 roku o 23% wyższy, niż w roku 2011.

Trzeba tu zaznaczyć, że tak ukazany wpływ obejmuje również sprawy upominawcze (poza elektronicznym postępowaniem upominawczym) i nakazowe wpływające do sądów rejonowych i okręgowych, które są rozpoznawane także przez referendarzy sądowych. Bardziej szczegółowe dane będą podane niżej, jednak będą obejmowały tylko ostatnie lata z uwagi na ograniczenia w dostępności odpowiednio szczegółowych statystyk za lata wcześniejsze.

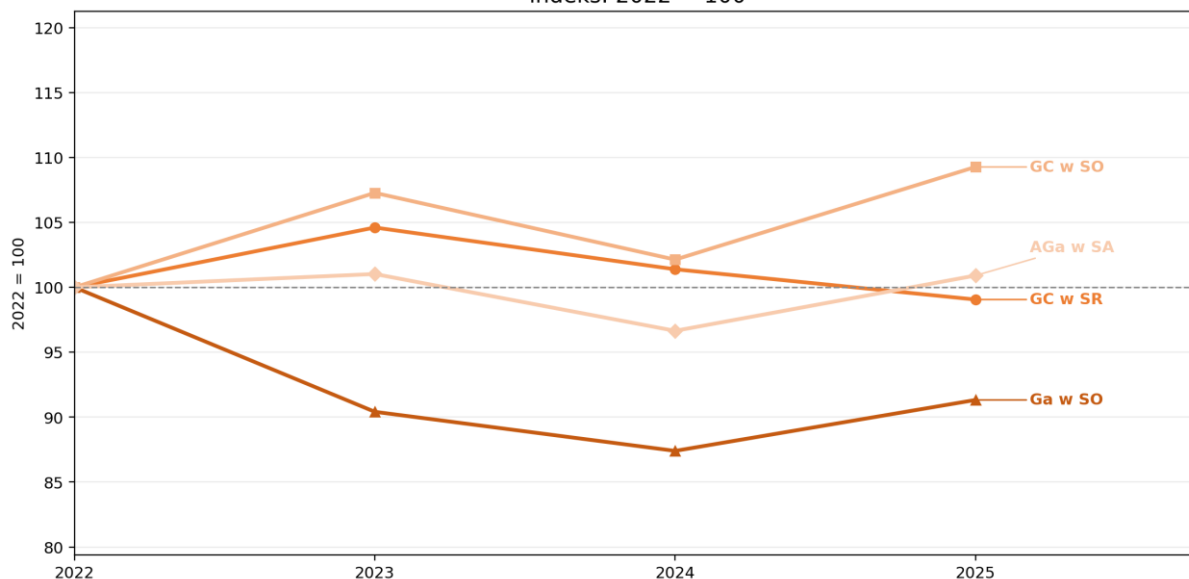
	2022	2023	2024	2025
Wpływ spraw cywilnych procesowych do sądów rejonowych ('C' i 'Nc')	1 050 417	1 049 526	993 585	939 375
w tym spraw 'C'	379 891	381 662	385 303	369 746
w tym spraw 'Nc'	670 526	667 864	608 282	569 629
Wpływ spraw cywilnych procesowych do sądów okręgowych - I. instancja ('C' i 'Nc')	196 854	221 870	240 790	209 763
w tym spraw 'C'	184 582	210 462	229 235	197 828
w tym spraw 'Nc'	12 272	11 408	11 555	11 935
Wpływ spraw cywilnych do sądów okręgowych - II. Instancja ('Ca')	75 122	76 833	78 522	85 882
Wpływ spraw cywilnych do sądów apelacyjnych ('ACa')	29 365	45 704	53 220	60 107
Wpływ spraw gospodarczych procesowych do sądów rejonowych ('GC' i 'GNc')	278 676	286 985	285 497	276 990
w tym spraw 'GC'	78 319	81 927	79 408	77 582
w tym spraw 'GNc'	200 357	205 058	206 089	199 408
Wpływ spraw gospodarczych procesowych do sądów okręgowych - I. instancja ('GC' i 'GNc')	36 411	38 123	37 196	39 322
w tym spraw ('GC')	15 749	16 895	16 085	17 209
w tym spraw ('GNc')	20 662	21 228	21 111	22 113
Wpływ spraw gospodarczych do sądów okręgowych - II. instancja ('Ga')	15 017	13 577	13 125	13 714
Wpływ spraw gospodarczych do sądów apelacyjnych ('AGa')	5 073	5 125	4 903	5 119

Powyższe dane pozwalają uchwycić procentową zmianę wielkości wpływu spraw cywilnych i gospodarczych rozpoznawanych tylko przez sędziów, wobec roku 2022, z rozbiciem na sprawy pierwszoinstancyjne w sądach rejonowych i okręgowych („C” dla spraw cywilnych i „GC” dla spraw gospodarczych) oraz sprawy drugoinstancyjne w sądach okręgowych („Ca” dla spraw cywilnych i „Ga” dla spraw gospodarczych) i w sądach apelacyjnych („ACa” dla spraw cywilnych i „AGa” dla spraw gospodarczych”).

Wpływ spraw cywilnych według repertoriów  
indeks: 2022 = 100



Wpływ spraw gospodarczych według repertoriów  
indeks: 2022 = 100



Analiza danych za lata 2011–2025 prowadzi do wniosku, że zasadniczy problem nie polega na ogólnym wzroście wpływu spraw cywilnych i gospodarczych we wszystkich szczeblach sądów w jednakowym stopniu, lecz na jego wyraźnie asymetrycznym rozłożeniu. Po odjęciu z wpływu do sądów rejonowych spraw wieczystoksięgowych, rejestrowych oraz spraw rozpoznawanych w elektronicznym postępowaniu upominawczym okazuje się, że w sprawach cywilnych obciążenie „sędziowskie” sądów rejonowych w 2025 roku było niższe niż w 2011 roku, podczas gdy w sądach okręgowych wyraźnie wzrosło, a w sądach apelacyjnych wzrost ten miał charakter wielokrotny; w sprawach gospodarczych wzrost

w sądach rejonowych był umiarkowany, natomiast w sądach okręgowych istotnie silniejszy, przy jednoczesnym trwałym podwyższeniu wpływu na szczeblu apelacyjnym. Jeszcze wyraźniej potwierdzają to dane bardziej szczegółowe za lata 2022–2025: w repertoriach pierwszoinstancyjnych „C” i „GC” nie widać w sądach rejonowych trwałej tendencji wzrostowej, natomiast znacznie silniej rosną lub utrzymują się na podwyższonym poziomie wpływy spraw w sądach okręgowych, zwłaszcza w sprawach cywilnych, a najsilniejsza dynamika występuje w pionie odwoławczym, przede wszystkim w repertorium „ACa”. Oznacza to, że ciężar rozpoznawania spraw coraz wyraźniej przesuwają się z poziomu rejonowego ku szczeblom wyższym, przy czym relatywnie najmniej napięta pozostaje sytuacja w sądach rejonowych, wyraźnie trudniejsza w sądach okręgowych, a najtrudniejsza — w sądach apelacyjnych.

Przytoczenie powyższych danych było konieczne, by zrozumieć bezpośrednio przyczyny niżej prezentowanej analizy czasu trwania postępowania z rozróżnieniem na szczeble sądownictwa.

Analiza średniego czasu trwania postępowań w I. instancji pokazuje bowiem wyraźne i utrwalające się rozwarstwienie między sądami rejonowymi i okręgowymi. W całym badanym okresie 2011–2025 sprawy cywilne i gospodarcze rozpoznawane w sądach okręgowych trwały przeciętnie dłużej niż analogiczne kategorie spraw w sądach rejonowych, przy czym po 2019 r. różnica ta zaczęła się szybko pogłębiać.

W sprawach cywilnych średni czas trwania postępowań w sądach okręgowych wzrósł z 6,8 w 2011 r. do 12,0 miesięcy w 2025 r., a więc o ok. 76%. W sądach rejonowych wzrost był znacznie słabszy: z 4,1 do 6,8 miesiąca, tj. o ok. 66%, przy czym po wyraźnym wzroście w latach 2020–2021 poziom ten częściowo się ustabilizował. Jeszcze wyraźniej widać to w sprawach gospodarczych: w sądach okręgowych średni czas trwania wzrósł z 6,0 do 13,2 miesiąca, a więc ponad dwukrotnie, podczas gdy w sądach rejonowych wzrost ograniczył się z 3,6 do 5,8 miesiąca, przy czym po 2021 r. widoczna jest nawet korekta w dół.

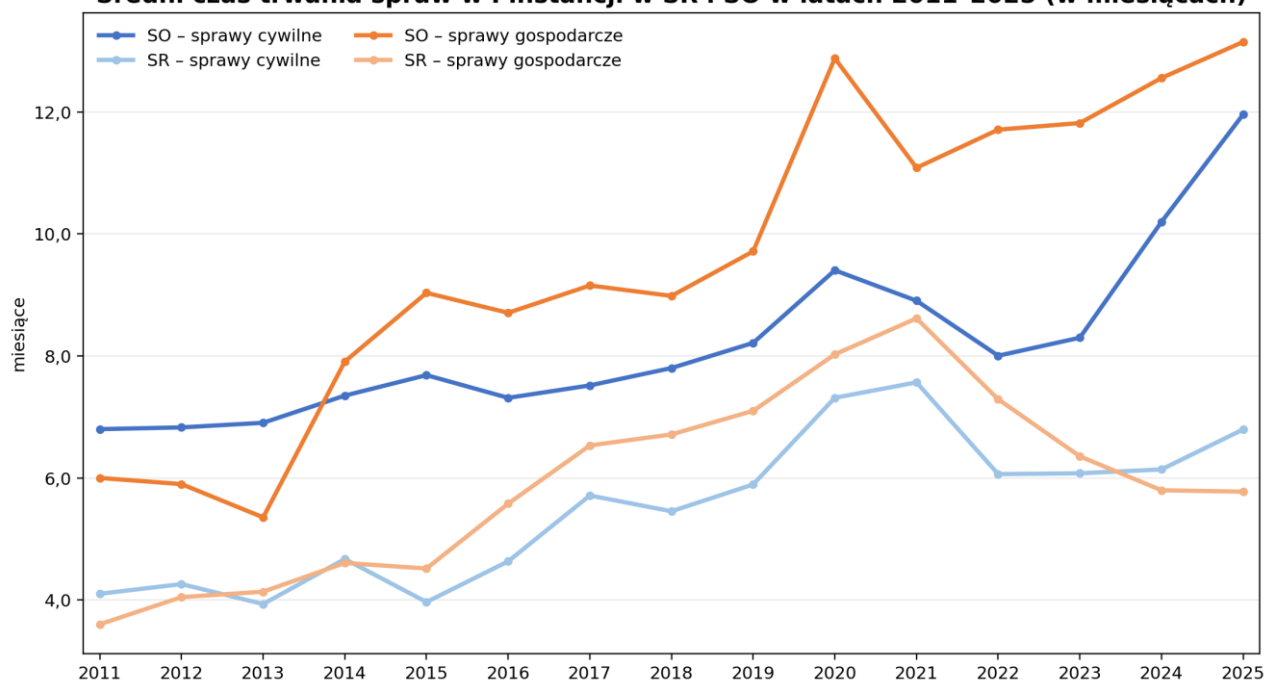
Oznacza to, że problem przewlekłości nie rozkłada się równomiernie pomiędzy szczeble sądownictwa. O ile sytuacja w sądach rejonowych niewątpliwie uległa pogorszeniu względem początku badanego okresu, o tyle zasadnicze napięcie występuje dziś na poziomie sądów okręgowych, zwłaszcza w sprawach gospodarczych, a w dalszej kolejności w sprawach cywilnych. Z punktu widzenia struktury obciążenia sądów ma to znaczenie podstawowe, ponieważ wskazuje, że dalsze zwiększanie wpływu do sądów okręgowych musi nieuchronnie przekładać się na dalsze wydłużanie czasu rozpoznania spraw właśnie na tym szczeblu.

Dla porządku trzeba dodać, że publicznie dostępna, porównywalna seria wieloletnia w formie arkusza obejmuje przede wszystkim dane dla postępowań pierwszoinstancyjnych.

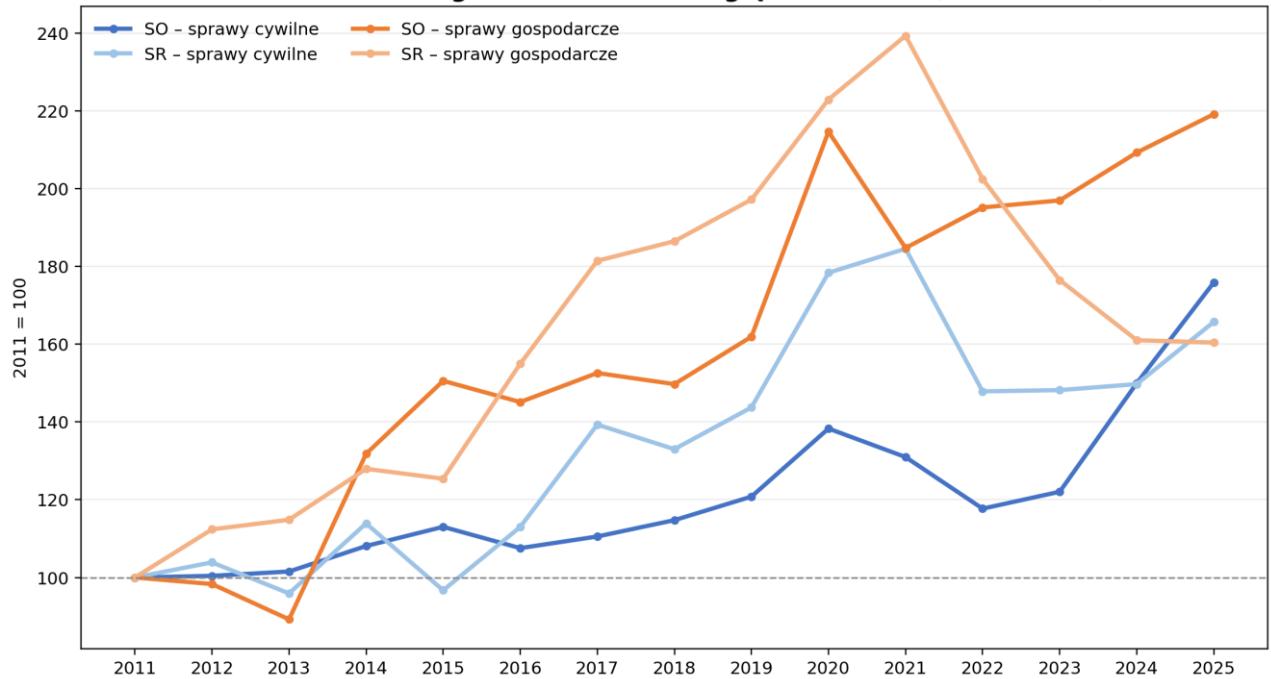
## Średni czas trwania postępowań w I instancji – wybrane lata (w miesiącach)

Kategoria	2011	2015	2020	2022	2024	2025
SO – sprawy cywilne	6,8	7,7	9,4	8,0	10,2	12,0
SR – sprawy cywilne	4,1	4,0	7,3	6,1	6,1	6,8
SO – sprawy gospodarcze	6,0	9,0	12,9	11,7	12,6	13,2
SR – sprawy gospodarcze	3,6	4,5	8,0	7,3	5,8	5,8

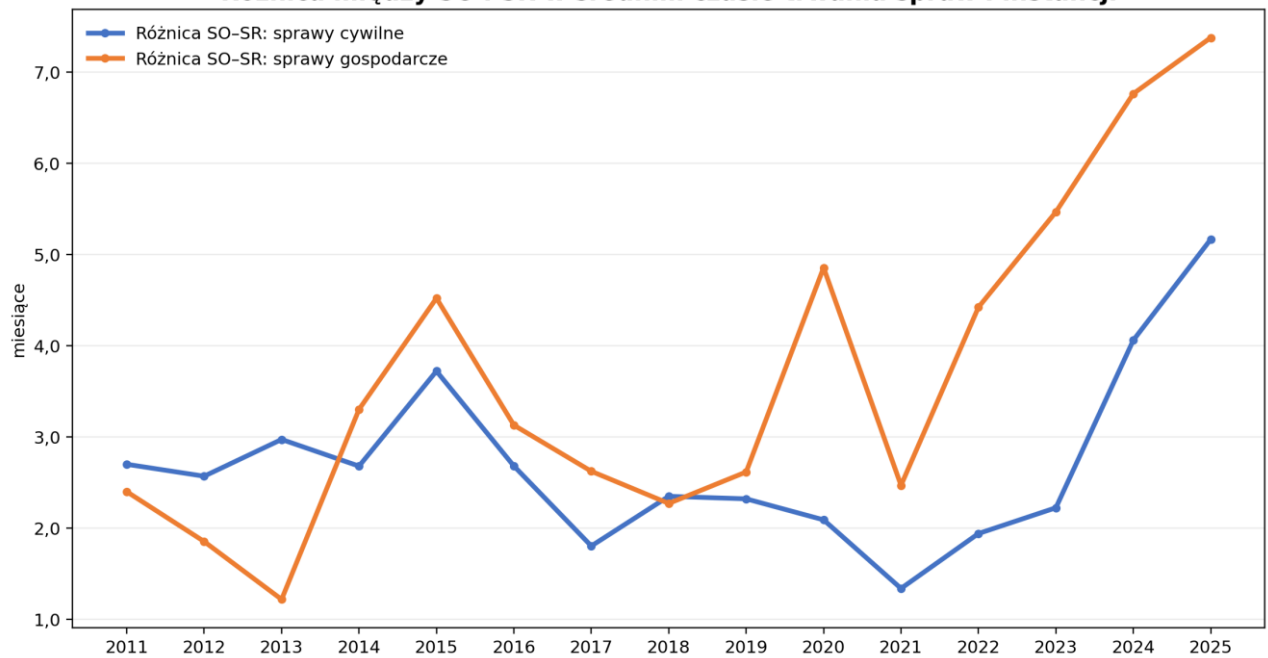
### Średni czas trwania spraw w I instancji w SR i SO w latach 2011-2025 (w miesiącach)



### Zmiana średniego czasu trwania względem 2011 r. (2011 = 100)



### Różnica między SO i SR w średnim czasie trwania spraw I instancji

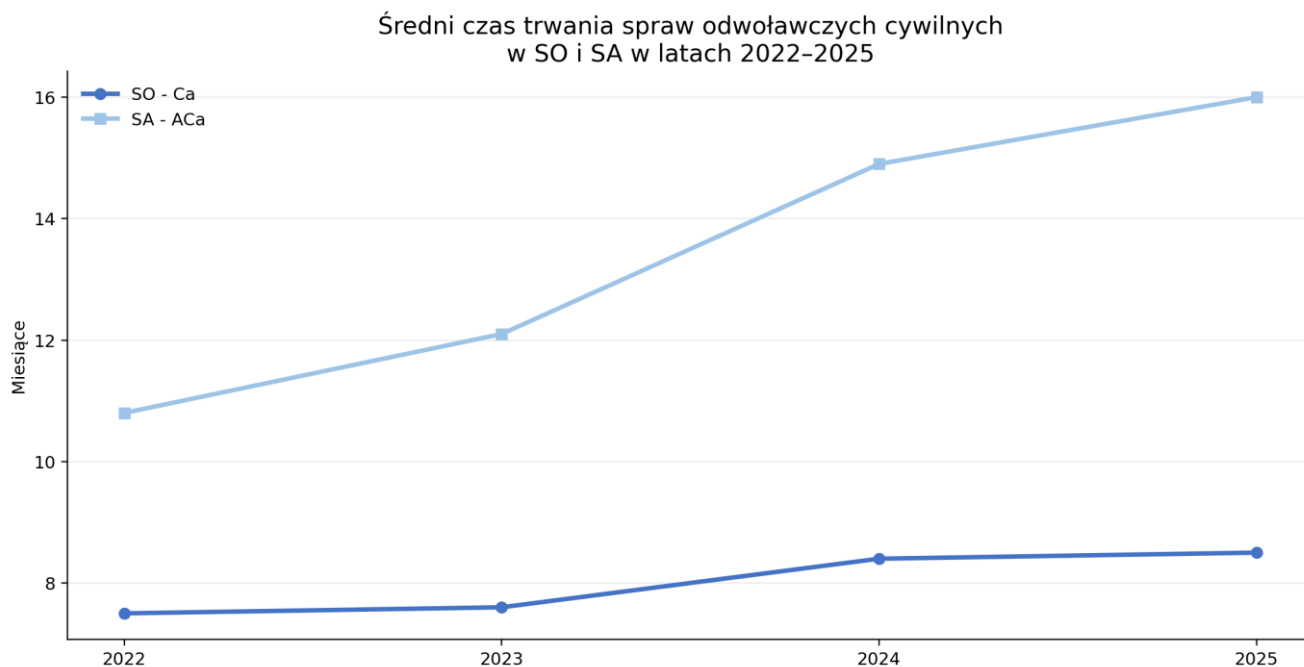


Dla uzupełnienia danych pierwszoinstancyjnych warto odnotować, że analogiczny kierunek obciążenia widoczny jest także na poziomie postępowań odwoławczych, choć tu publicznie dostępne dane obejmują jedynie lata 2022–2025. W sprawach cywilnych średni czas rozpoznania apelacji w sądach okręgowych (rep. Ca) wzrósł w tym okresie z 7,5 do 8,5 miesiąca, natomiast w sądach apelacyjnych (rep. ACa) z 10,8 do 16,0 miesięcy. O ile więc na szczeblu okręgowym wzrost miał charakter umiarkowany, o tyle na szczeblu apelacyjnym był bardzo wyraźny i w 2025 r. doprowadził do przekroczenia poziomu 16 miesięcy. W sprawach gospodarczych sytuacja jest bardziej zróżnicowana: czas rozpoznania apelacji w sądach okręgowych (rep. Ga) po przejściowym wzroście w 2023 r. obniżył się z 8,6 do 7,3 miesiąca, natomiast w sądach apelacyjnych (rep. AGa) wzrósł z 11,5 do 15,3 miesiąca. Wynika z tego, że także w postępowaniach odwoławczych największe napięcie kumuluje się obecnie na poziomie sądów apelacyjnych, zwłaszcza w sprawach cywilnych, a w dalszej kolejności w sprawach gospodarczych.

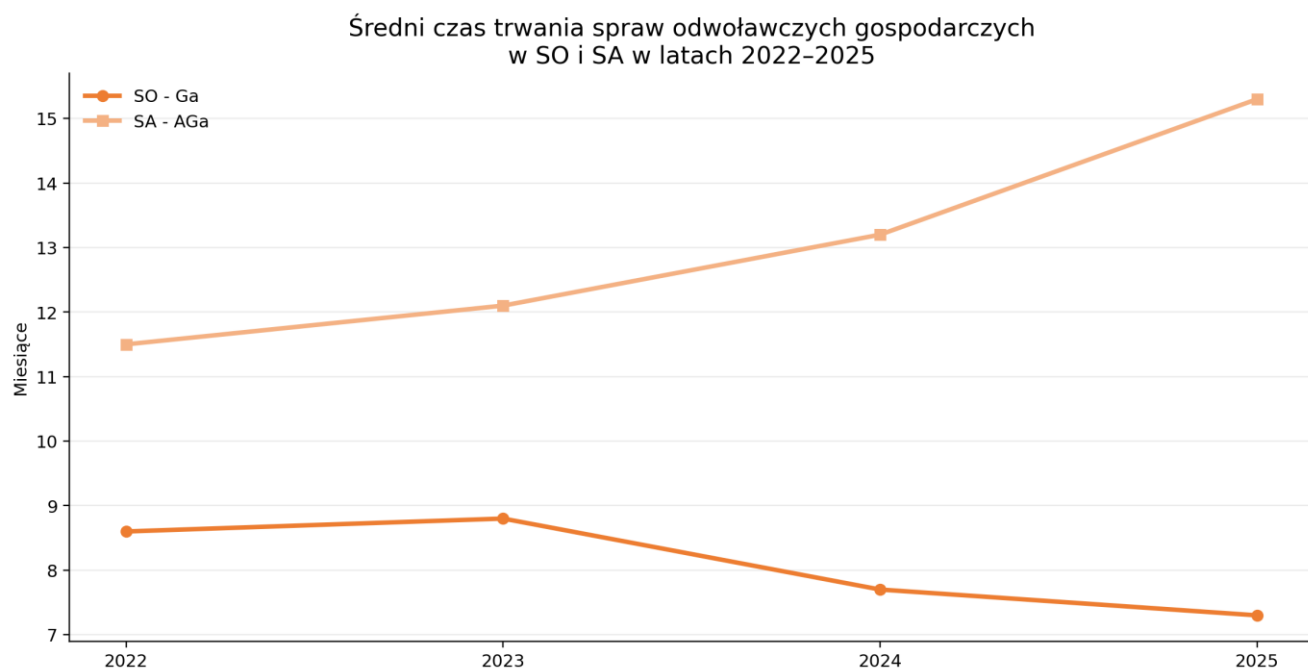
### Średni czas trwania spraw odwoławczych w SO i SA w latach 2022–2025 (w miesiącach)

Kategoria	2022	2023	2024	2025
SO - sprawy cywilne odwoławcze (Ca)	7,5	7,6	8,4	8,5
SA - sprawy cywilne odwoławcze (ACa)	10,8	12,1	14,9	16,0
SO - sprawy gospodarcze odwoławcze (Ga)	8,6	8,8	7,7	7,3
SA - sprawy gospodarcze odwoławcze (AGa)	11,5	12,1	13,2	15,3

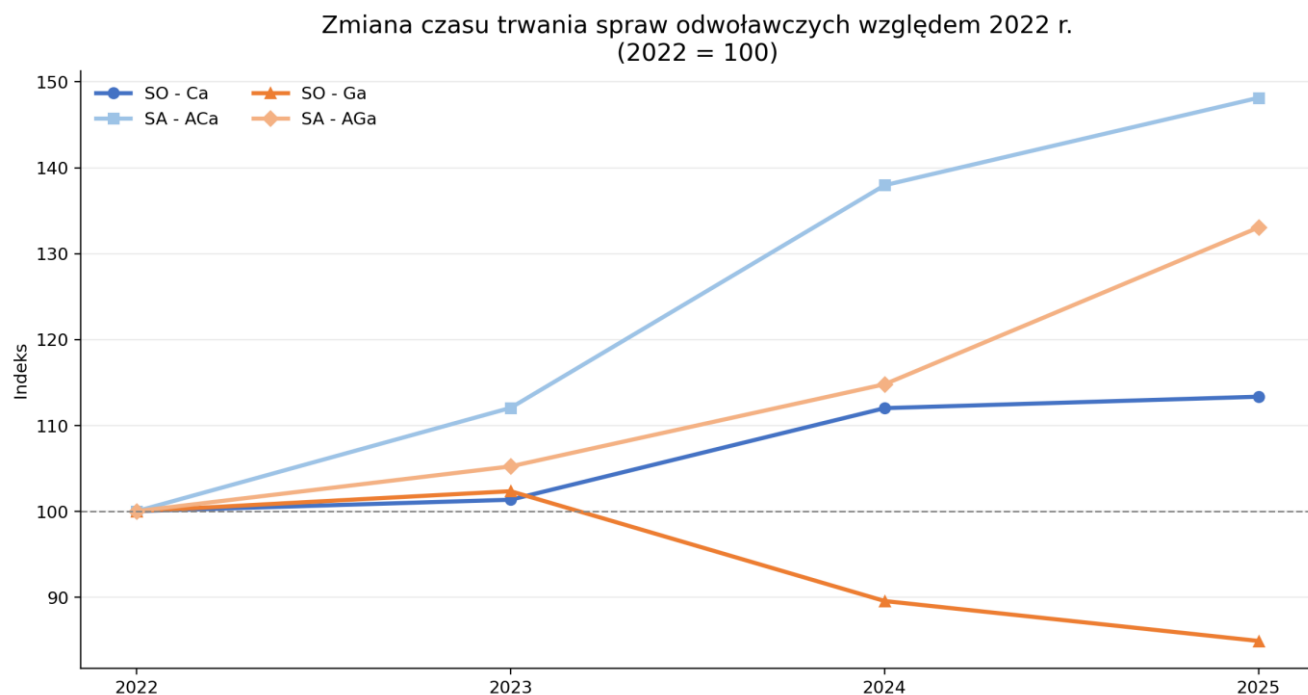
### Średni czas trwania spraw odwoławczych cywilnych w SO i SA w latach 2022–2025



## Średni czas trwania spraw odwoławczych gospodarczych w SO i SA w latach 2022–2025



## Zmiana czasu trwania spraw odwoławczych względem 2022 r. (2022 = 100)



Dane za lata 2022–2025 potwierdzają, że również na poziomie odwoławczym najtrudniejsza sytuacja występuje w sądach apelacyjnych. Szczególnie silnie wydłużył się czas rozpoznawania apelacji cywilnych (ACa), a wysoki i rosnący poziom utrzymuje się także w sprawach gospodarczych (AGa). Na tym tle sądy okręgowe wypadają wyraźnie lepiej, zwłaszcza w sprawach gospodarczych.

Powyższe oznacza, że jeżeli punktem odniesienia ma być rzeczywista zdolność sądów do sprawnego rozpoznawania spraw, to dane o średnim czasie trwania postępowań przemawiają za tym, że największe przeciążenie kumuluje się nie na poziomie rejonowym, lecz okręgowym, co – na zasadzie pochodnej – generuje jeszcze większe przeciążenie na poziomie sądów apelacyjnych.

Z kolei łączna analiza wzrostu wpływu spraw cywilnych i gospodarczych w sądach rejonowych, okręgowych i apelacyjnych oraz zmiany czasu trwania tych postępowań pozwala dostrzec korelację między zwiększeniem się wpływu cywilnych i gospodarczych spraw pierwszoinstancyjnych do sądów okręgowych, a wydłużeniem czasu trwania postępowań pierwszoinstancyjnych w sądach okręgowych oraz postępowań w sądach apelacyjnych.

Powyższa konstatacja pozwala na ustalenie przyczyny wzrostu wpływu spraw cywilnych i gospodarczych w sądach okręgowych i apelacyjnych, identyfikację zagrożenia dalszego wzrostu przewlekłości postępowań w tych sprawach przed sądami okręgowymi jako sądami pierwszej instancji oraz przed sądami apelacyjnymi, a także na wskazanie rozwiązania ww. problemów.

O wpływie spraw cywilnych i gospodarczych do sądów odpowiedniego rzędu, tj. rejonowych, jako sądów pierwszej instancji, okręgowych, jako sądów pierwszej albo drugiej instancji oraz apelacyjnych, jako sądów drugiej instancji, decyduje właściwość rzeczowa sądów rejonowych i gospodarczych jako sądów pierwszej instancji.

Właściwość rzeczowa sądów rejonowych/okręgowych w części spraw nie jest uzależniona od wartości przedmiotu sporu, natomiast w części spraw jest uzależniona od wartości przedmiotu sporu. Zgodnie z dyspozycją art. 16 k.p.c., sądy rejonowe rozpoznają wszystkie sprawy z wyjątkiem spraw, dla których zastrzeżona jest właściwość sądów okręgowych. Wyjątki od tej zasady wynikają przede wszystkim z art. 17 k.p.c., który – dla spraw rozpoznawanych w procesie – wskazuje, że do właściwości sądów okręgowych należą sprawy:

- o prawa niemajątkowe i łącznie z nimi dochodzone roszczenia majątkowe oprócz spraw o ustalenie lub zaprzeczenie pochodzenia dziecka, o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa oraz o rozwiązanie przysposobienia;
- o roszczenia wynikające z Prawa prasowego;
- o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu sporu (dalej również jako w.p.s.) przewyższa sto tysięcy złotych, oprócz spraw o alimenty, o naruszenie posiadania, o ustanowienie rozdzielności majątkowej między małżonkami oraz spraw rozpoznawanych w elektronicznym postępowaniu upominawczym;
- o wydanie orzeczenia zastępującego uchwałę o podziale spółdzielni;

- o uchylenie, stwierdzenie nieważności albo o ustalenie istnienia lub nieistnienia uchwał organów osób prawnych lub jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną;
- o odszkodowanie z tytułu szkody wyrządzonej przez wydanie prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem;
- o roszczenia wynikające z naruszenia praw przysługujących na mocy przepisów o ochronie danych osobowych.

Dalsze wyjątki znajdują się w przepisach regulujących postępowania szczególne.

*Prima facie* wydaje się, że nie należy ingerować we właściwość rzeczową sądów okręgowych niezależną od wartości przedmiotu sporu – sądom okręgowym, w których zasiadają przeważnie sędziowie z dłuższym stażem i bardziej doświadczeni życiowo, niż asesory oraz sędziowie sądów rejonowych, powierzono na mocy art. 17 k.p.c. oraz przepisów szczególnych zazwyczaj sprawy skomplikowane pod względem faktycznym lub prawnym czy też sprawy o istotnej doniosłości społecznej.

Tych zastrzeżeń nie można bezrefleksyjnie powielić jednak odnośnie do spraw o prawa majątkowe, w których o właściwości rzeczowej sądów rejonowych i okręgowych decyduje jedynie wartość przedmiotu sporu, bowiem wraz z przekroczeniem określonej kwoty sprawa nie komplikuje się *per se*. Oczywiście, można domniemywać, że sprawy, w których wartość przedmiotu sporu liczona jest w milionach złotych, ich stany faktyczne i wyłaniające się na ich tle zagadnienia prawne są bardziej skomplikowane, a sprawa jest bardziej doniosła społecznie, niż w sprawach, w których wartość przedmiotu sporu liczona jest w setkach lub tysiącach złotych.

Dystynkcja właściwości rzeczowej sądów rejonowych i okręgowych zależna od wartości przedmiotu sporu obecnie ustanowiona jest na kwotę 100 000,00 zł (art. 17 pkt 4 k.p.c.). Ustalając, czy taka wysokość w.p.s. jest prawidłowa, warto prześledzić zmianę przywołanego przepisu oraz odnieść poszczególne wynikające z niego wysokości w.p.s. do wynagrodzenia minimalnego i średniego.

Po denominacji złotego, która miała miejsce 1 stycznia 1995 roku, pierwsza zmiana art. 17 pkt 4 k.p.c. nastąpiła 1 lipca 1996 roku (ustawa z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, Dz.U. Nr 43, poz. 189). Graniczna wartość przedmiotu sporu została ustalona na 15 000,00 zł. W tym czasie minimalne wynagrodzenie za pracę wynosiło 370,00 zł<sup>1</sup>, natomiast przeciętne wynagrodzenie w drugim kwartale 1996 roku

---

<sup>1</sup> Zarządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 26 czerwca 1996 r. w sprawie najniższego wynagrodzenia za pracę pracowników, M.P. 1996 nr 39 poz. 388

wyniosło 855,00 zł<sup>2</sup>. Oznacza to, że graniczna w.p.s. właściwości rzeczowej sądów okręgowych stanowiła 1 lipca 1996 roku około czterdziestokrotność minimalnego wynagrodzenia za pracę i około osiemnastokrotność przeciętnego wynagrodzenia z kwartału poprzedzającego wejście w życie nowelizacji.

Kolejna zmiana art. 17 pkt 4 k.p.c., polegająca na podwyższeniu wskazanej w przepisie wartości przedmiotu sporu – do 30 000,00 zł, nastąpiła 1 lipca 2000 roku (ustawa z dnia 24 maja 2000 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego, ustawy o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, Dz.U. Nr 48, poz. 554). W tym czasie minimalne wynagrodzenie za pracę wynosiło 700,00 zł<sup>3</sup>, natomiast przeciętne wynagrodzenie w drugim kwartale 2000 roku wyniosło 1 869,78 zł<sup>4</sup>. Oznacza to, że graniczna w.p.s. właściwości rzeczowej sądów okręgowych stanowiła 1 lipca 2000 roku około czterdziestotrzykrotność minimalnego wynagrodzenia za pracę i około szesnastokrotność przeciętnego wynagrodzenia z kwartału poprzedzającego wejście w życie nowelizacji.

Kolejne podwyższenie wskazanej w art. 17 pkt 4 k.p.c. wartości przedmiotu sporu stanowiącej o właściwości sądów okręgowych w sprawach o prawa majątkowe do 75 000,00 zł, miało miejsce 5 lutego 2005 roku (ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. Nr 172, poz. 1804). W tym czasie minimalne wynagrodzenie za pracę wynosiło 849,00 zł<sup>5</sup>, natomiast przeciętne wynagrodzenie w czwartym kwartale 2004 roku wyniosło 2 405,46 zł<sup>6</sup>. Oznacza to, że graniczna w.p.s. właściwości rzeczowej sądów okręgowych stanowiła 5 lutego 2005 roku około osiemdziesięcioośmiokrotność minimalnego wynagrodzenia za pracę i około trzydziestojednokrotność przeciętnego wynagrodzenia z kwartału poprzedzającego wejście w życie nowelizacji.

Ostatnia, póki co, nowelizacja art. 17 pkt 4 k.p.c. polegająca na podwyższeniu wskazanej w tym przepisie wartości przedmiotu sporu weszła w życie 1 lipca 2023 roku (ustawa z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2023 r. poz. 614). W wyniku tej zmiany graniczna wartość przedmiotu sporu została ustalona na 100 000,00 zł. W tym czasie minimalne wynagrodzenie za pracę

---

<sup>2</sup> Obwieszczenie Prezesa GUS z dnia 15 lipca 1996 roku w sprawie przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw w czerwcu 1996 roku, M.P. 1996 nr 45 poz. 439.

<sup>3</sup> Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 lutego 2000 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie najniższego wynagrodzenia za pracę pracowników, Dz.U. 2000 Nr 13, poz. 174

<sup>4</sup> Obwieszczenie Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 8 sierpnia 1996 r. w sprawie przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w drugim kwartale 1996 r., M.P. 1996 nr 58 poz. 535

<sup>5</sup> Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 września 2004 r. w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę w 2005 r., Dz.U. 2004 Nr 201, poz. 2062

<sup>6</sup> Komunikat Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 9 lutego 2005 r. w sprawie przeciętnego wynagrodzenia w czwartym kwartale 2004 r., M.P. 2005 Nr 10, poz. 204

wynosiło 3 600,00 zł<sup>7</sup>, natomiast przeciętne wynagrodzenie w drugim kwartale 2023 roku wyniosło 7 005,76 zł<sup>8</sup>. Oznacza to, że graniczna w.p.s. właściwości rzeczowej sądów okręgowych stanowiła 1 lipca 2023 roku około dwudziestoosmiokrotność minimalnego wynagrodzenia za pracę i około czternastokrotność przeciętnego wynagrodzenia z kwartału poprzedzającego wejście w życie nowelizacji.

Na chwilę obecną, tj. w kwietniu 2026 roku, graniczna wartość przedmiotu sporu określona w art. 17 pkt 4 k.p.c. na poziomie 100 000,00 zł odpowiada około dwudziestojednokrotności minimalnego wynagrodzenia za pracę oraz około jedenastokrotności przeciętnego wynagrodzenia. Minimalne wynagrodzenie za pracę od 1 stycznia 2026 r. wynosi bowiem 4 806,00 zł<sup>9</sup>, natomiast ostatnie dostępne przeciętne wynagrodzenie kwartalne, tj. za czwarty kwartał 2025 r., wyniosło 9 197,79 zł<sup>10</sup>.

Warto nadto wskazać, że w okresie od 5 lutego 2005 roku do 20 marca 2007 roku, kiedy obowiązywał art. 479<sup>3</sup> § 2 pkt 1 k.p.c. w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 172, poz. 1804), w sprawach gospodarczych właściwość sądów okręgowych zaczynała się od wartości przedmiotu sporu wyższej niż 100 000,00 zł. Powyższa kwota w dniu 5 lutego 2005 roku stanowiła około sto osiemnastokrotność minimalnego wynagrodzenia za pracę i około czterdziestodwukrotność przeciętnego wynagrodzenia z kwartału poprzedzającego wejście w życie tej regulacji, zaś w dniu 20 marca 2007 roku stanowiła około sto siedmiokrotność minimalnego wynagrodzenia za pracę<sup>11</sup> i około trzydziestosiedmiokrotność przeciętnego wynagrodzenia z kwartału poprzedzającego uchylenie tej regulacji<sup>12</sup>.

---

<sup>7</sup> Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2022 r. w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę oraz wysokości minimalnej stawki godzinowej w 2023 r., Dz.U. z 2022 r. poz. 1952

<sup>8</sup> Komunikat Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 9 sierpnia 2023 r. w sprawie przeciętnego wynagrodzenia w drugim kwartale 2023 r., M.P. z 2023 r. poz. 831

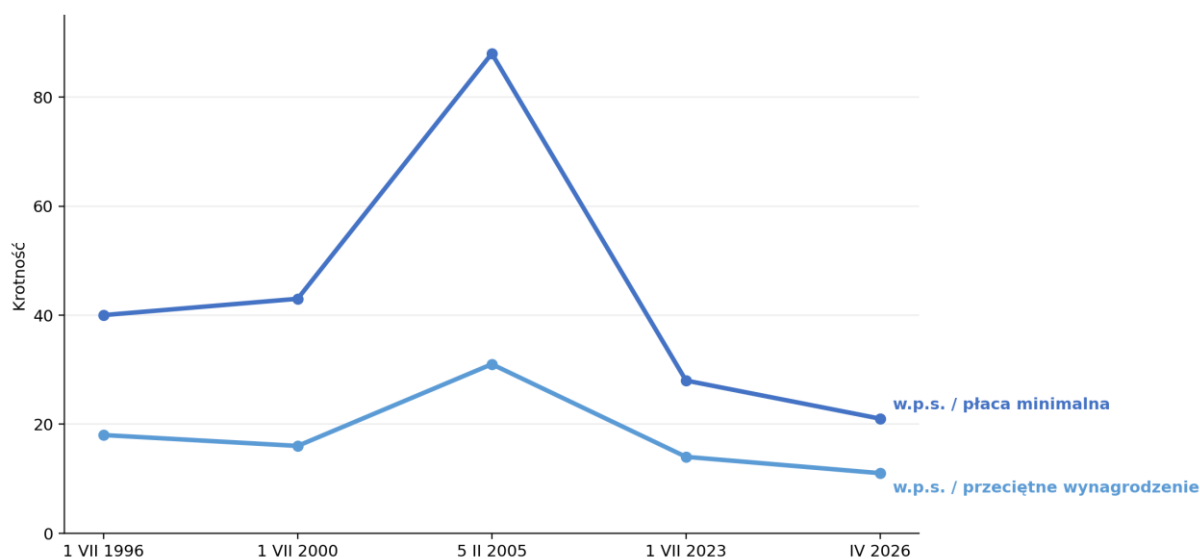
<sup>9</sup> Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 września 2025 r. w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę oraz wysokości minimalnej stawki godzinowej w 2026 r., Dz.U. z 2025 r. poz. 1242

<sup>10</sup> Komunikat Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 9 lutego 2026 r. w sprawie przeciętnego wynagrodzenia w czwartym kwartale 2025 r.

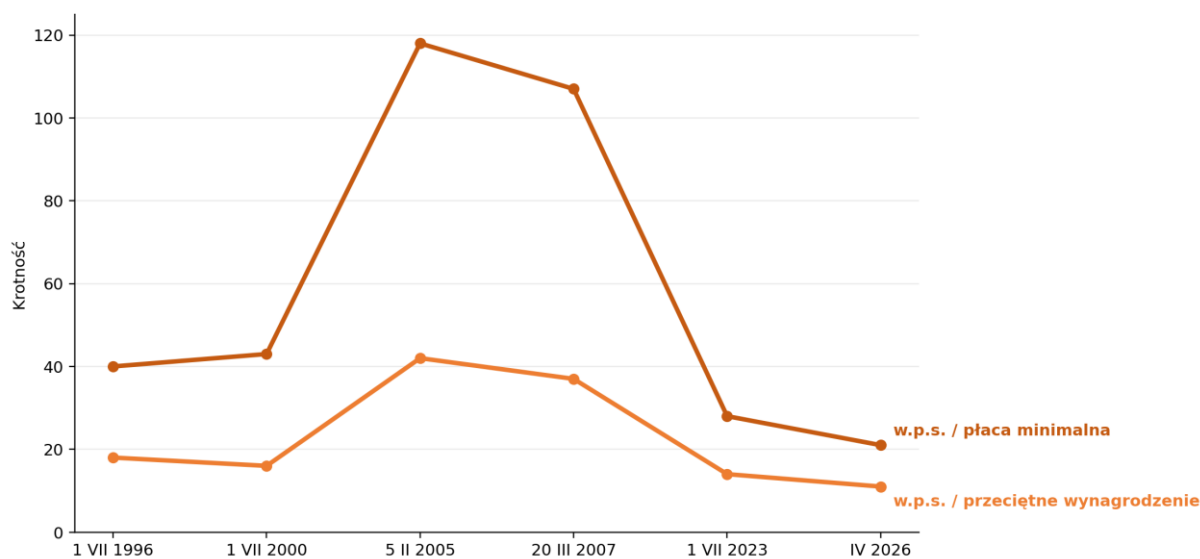
<sup>11</sup> Zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 12 września 2006 r. w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę w 2007 r. (Dz.U. z 2006 r. Nr 171, poz. 1227) minimalne wynagrodzenie za pracę w 2007 roku wynosiło 936,00 zł.

<sup>12</sup> Wedle komunikatu Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 9 lutego 2007 r. w sprawie przeciętnego wynagrodzenia w czwartym kwartale 2006 r. (M.P. 2007 nr 12 poz. 124), wynagrodzenie to wynosiło 2 662,51 zł.

Sprawy cywilne – relacja w.p.s. do płacy minimalnej oraz przeciętnego wynagrodzenia



Sprawy gospodarcze – relacja w.p.s. do płacy minimalnej oraz przeciętnego wynagrodzenia



Przedstawione wyżej dane prowadzą do wniosku, że dalsze utrzymywanie progu właściwości rzeczowej sądów okręgowych w sprawach o prawa majątkowe na poziomie 100 000,00 zł nie znajduje już dostatecznego uzasadnienia ani w relacji tego progu do poziomu wynagrodzeń, ani w strukturze rzeczywistego obciążenia sądów. Obecny próg odpowiada bowiem już tylko około dwudziestokrotności minimalnego wynagrodzenia za pracę oraz około jedenastokrotności przeciętnego wynagrodzenia, a więc relacji wyraźnie niższej niż ta, która występowała zarówno w chwili nowelizacji z 1996 roku, jak i z 2000 roku, a także niższej niż przy ostatniej nowelizacji z 2023 roku. Jednocześnie analiza wpływu spraw i czasu trwania postępowań pokazuje, że stan największego napięcia nie występuje obecnie w sądach

rejonowych, lecz na poziomie sądów okręgowych, a na zasadzie pochodnej – także na poziomie sądów apelacyjnych.

W tych warunkach postulowany próg własności rzeczowej sądów okręgowych w sprawach o prawa majątkowe należałoby obecnie określić na poziomie 200 000,00 zł. Taka kwota stanowiłaby około czterdziestodwukrotność minimalnego wynagrodzenia za pracę oraz około dwudziestodwukrotność przeciętnego wynagrodzenia, a więc przywracałaby relację wyraźnie bliższą wcześniejszym rozwiązaniom ustawowym niż obecne 100 000,00 zł. Podwyższenie progu jedynie do 150 000,00 zł oznaczałoby wprawdzie częściową korektę, lecz nadal pozostawiałoby relację w.p.s. do minimalnego wynagrodzenia wyraźnie niższą niż w 1996 i 2000 roku, a przez to miałoby charakter zbyt zachowawczy. Z kolei próg 250 000,00 zł prowadziłby już do rozwiązania dalej idącego, niż wynika to z potrzeby odtworzenia historycznych proporcji, aczkolwiek warty jest rozważenia z uwagi na postępujący w czasie spadek siły nabywczej pieniądza.

Postulat podwyższenia progu do 200 000,00 zł znajduje przy tym uzasadnienie nie tylko w zestawieniu z poziomem wynagrodzeń, ale również w danych o wpływie spraw i czasie trwania postępowań. Takie rozwiązanie powinno bowiem ograniczyć napływ cywilnych i gospodarczych spraw pierwszoinstancyjnych do sądów okręgowych, a tym samym – w dalszej kolejności – zmniejszyć napływ spraw odwoławczych do sądów apelacyjnych. W konsekwencji mogłoby ono przeciwdziałać dalszemu pogłębianiu się nierównowagi pomiędzy relatywnie mniejszym obciążeniem sądów rejonowych a rosnącym obciążeniem sądów okręgowych i apelacyjnych, które już dziś przekłada się na wyraźnie dłuższy czas rozpoznawania spraw na tych szczeblach sądownictwa.